

Vztahy mezi školou a žáky Komunikace školy s rodiči žáků

LUCIE OBROVSKÁ

Základní rámec právních vztahů ve školství

Školský zákon (č. 561/2004 Sb.)

Zákon o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině (č. 247/2014 Sb.)

Vyhláška o předškolním vzdělávání (č. 14/2005 Sb.)

Vyhláška o základním vzdělávání a plnění povinné školní docházky (č. 48/2005 Sb.)

Vyhláška o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři (č. 13/2005 Sb.)

Zákon o vysokých školách (č. 111/1998 Sb.)

Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (č. 27/2016 Sb.)

Práva a povinnosti žáků, rodičů, pedagogů

Práva žáků: na vzdělávání a školské služby, vyjadřování k podstatným otázkám jeho vzdělávání, právo na informace a poradenskou pomoc, školská rada a další orgány

Práva pedagogů nově v § 22a (účinnost od 1.9.2017), mj. na zajištění podmínek k práci včetně práva na ochranu před násilím a nátlakem ze strany žáků a rodičů

Povinnosti pedagogů v § 22b (poskytování informací, mlčenlivost, ochrana práv žáků a jejich bezpečí..)

Práva a povinnosti žáků, rodičů, pedagogů

Povinnosti žáků: docházet do školy, dodržovat předpisy, plnit pokyny

Povinnosti zletilých žáků: informovat školu, dokládat důvody nepřítomnosti

Povinnosti rodičů: zajištění docházky (přestupek, popř. TČ! Viz nedávný případ NEPO trest), projednání otázek souvisejících se vzděláváním, dávat škole informace, doložit důvody nepřítomnosti

Práva a povinnosti žáků a rodičů

Kdy jedná zákonný zástupce?

K čemu mají způsobilost samotní žáci?

Kdo je zákonným zástupcem? ..úloha opatrovníka

§ 183/7 ŠZ: Zákonným zástupcem je pro účely tohoto zákona osoba, která je v souladu se zákonem nebo rozhodnutím soudu oprávněna jednat za dítě nebo nezletilého žáka.

Obecné předpisy: oba rodiče zapsaní v RL (byť rozvedení), nikoli nový manžel matky, druh apod., osvojitel, poručník, opatrovník, pěstoun pouze v běžných záležitostech

Kontrolní a sankční mechanismy

ČŠI – Česká školní inspekce

VOP – veřejný ochránce práv (ombudsman)

Zřizovatel

Soud

Probační a mediační služba – výkon uložených trestních a výchovných opatření mladistvým, pomoc poškozeným, mediace

OSPOD – zákon č. 359/1999 Sb., o SPOD, spolupráce se školou

Na co si dávat pozor?

Viz výš: jedná rodič//jiný ZZ// žák//zletilý žák?

Střet zájmů mezi žákem a rodičem – co s tím?

Stačí samotná možnost střetu zájmů?

Vzájemné spory mezi rodiči a vzdělávání jako podstatná okolnost života dítěte (matka chce speciální školu, ale s nimi nežijící otec chce docházku do běžné školy..co s tím?)

Zkuste odhadnout...

Případ 1:

Jedenáctiletý Ondřej opakovaně nedochází do školy. Řadu absencí nemá omluvenou. Když chce ředitelka záležitost řešit s rodiči, jsou z toho zaskočení, tvrdí, že měli za to, že jejich syn náležitě dodržuje školní docházku. Uvedli, že doma zjednájí pořádek. Když se však ani po tomto rozhovoru špatná docházka Ondřeje nemění, nemíní již ředitelka tento stav trpět. Škola stojí před rozhodnutím, co dál. Od Ondřejovy třídní učitelky se však vzápětí doví, že se jí Ondra svěřil a uvedl jako důvod absencí šikanu kvůli jeho obezitě.

Otázky

Jak byste postupovali?

Je rozdíl mezi záškoláctvím Ondřeje „chozením za školu“ a absencemi způsobenými spíše přístupem rodičů ke škole?

Které právní normy na situaci dopadají?

Má být pro školu relevantní důvod absencí, tj. šikana?

Byla by situace právně vzata jiná, pokud by důvodem šikany byla barva pleti, národnost, náboženství apod.?

Argumentujte pro či proti udělení sankcí.

Řešení

Jednání na půdě školy, oznámení OSPOD, případně Policii ČR, přestupkové řízení, snížení rodičovského příspěvku

vyločit jej nelze ani pro docházení „za školu“

Povinnosti rodičů: zajistit řádnou docházku, dokládat důvod absence

Šikana jako důvod absencí – mohla škola situaci řešit?

Omluvenky od doktorů jako povinnost?

Související ustanovení

§ 22 odst. 3 a) a d) ŠZ

zákon o přestupcích – zrušeno! (z. č. 250/2016 Sb.)

§ 31 odst. 2 ŠZ: *Ředitel školy nebo školského zařízení může v případě závažného zaviněného porušení povinností stanovených tímto zákonem nebo školním nebo vnitřním řádem rozhodnout o podmíněném vyloučení nebo o vyloučení žáka nebo studenta ze školy nebo školského zařízení.*

Související ustanovení

§ 201 odst. 1 trestního zákona:

(1) Kdo, byť i z nedbalosti, ohrozí rozumový, citový nebo mravní vývoj dítěte tím, že

a) svádí ho k zahálčivému nebo nemravnému životu,

b) umožní mu vést zahálčivý nebo nemravný život,

c) umožní mu opatřovat pro sebe nebo pro jiného prostředky trestnou činností nebo jiným zavrženíhodným způsobem, nebo

d) závažným způsobem poruší svou povinnost o ně pečovat nebo jinou svou důležitou povinnost vyplývající z rodičovské zodpovědnosti,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

Zkuste odhadnout...

Případ 2:

„Sociálka“ ve městě Milešov opakovaně řeší nedůslednost ve školní přípravě místních romských rodin. Ve stávajícím školním roce navíc školy a pracovníci OSPOD zjistili, že rodiče nenahlásili své mladší děti do školky. Někteří romští rodiče tvrdí, že školy se takto „zajímají“ jen o jejich děti, že to je schválnost a diskriminace. Další uvádějí, že své děti učí doma, takže nemusejí chodit do školky. Jedna maminka namítla, že o žádné povinné školce neví, protože jí to nikdo neřekl.

Otázky

Kdo má pravdu? Existuje povinnost chodit do školky, nebo jen právo?

Které normy na uvedenou situaci dopadají?

Je relevantní námitka, že jde o diskriminaci, když jsou „popotahováni“ jen romské rodiny?

Je možné, že tato maminka nevěděla o potřebě chodit do školky. Jak tuto informaci může využít?

Je důvodné uvést, že školku toto nemá zajímat, protože rodič může dítě vzdělávat doma?

Jaké sankce může škola/školka volit?

Řešení

Povinnost nahlásit dítě do školy a nově i do školky, jinak přestupek podle ŠZ

Námítka šikany/diskriminace: souhlasíte?

Nedůslednost v domácí přípravě a možnosti/ochota rodičů pomáhat s úkoly – vlastně nepostižitelné, případně nahlásit SPOD

Další sankce za absence viz předchozí případ

Možnost tzv. individuálního vzdělávání: školka/škola

Ignorantia iuris neminem excusat

Související ustanovení

§ 182a ŠZ:

Fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že

a) jako zákonný zástupce

1. nepřihlásí dítě k zápisu k povinné školní docházce podle [§ 36 odst. 4](#),

2. nepřihlásí dítě k povinnému předškolnímu vzdělávání podle [§ 34a odst. 2](#),

3. zanedbává péči o povinnou školní docházku žáka nebo o povinné předškolní vzdělávání dítěte,

Související ustanovení

§ 34b ŠZ:

(1) Zákonný zástupce dítěte, pro které je předškolní vzdělávání povinné, může pro dítě v odůvodněných případech zvolit, že bude individuálně vzděláváno. Má-li být dítě individuálně vzděláváno převážnou část školního roku, je zákonný zástupce dítěte povinen toto oznámení učinit nejpozději 3 měsíce před počátkem školního roku. V průběhu školního roku lze plnit povinnost individuálního předškolního vzdělávání nejdříve ode dne, kdy bylo oznámení o individuálním vzdělávání dítěte doručeno řediteli mateřské školy, kam bylo dítě přijato k předškolnímu vzdělávání.

Zkuste odhadnout...

Případ 3:

Osmiletý Pepík je autista. Má standardní mentální schopnosti, ale takové projevy chování, že se ředitel obává, jak by zapadl do kolektivu třídy. Rodiče se s ním pustí do diskuse a zmíní mu, že na předchozí škole Pepa zapadl skvěle. Nakonec, přestože jde o školu pro Pepíka spádovou, rozhodnou, že půjdou jinam, bojí se totiž, že na takové škole by nemohl být spokojený.

V další škole čeká Pepíkovu rodinu lepší přijetí. Po několika týdnech, téměř na začátku školního roku, však ředitelka této školy řekla rodičům, že není schopna najít asistenta/asistentku Pepíkovi, protože se nikdo nepřihlásil do výběrového řízení.

Rodiče zvažují řešení právní cestou.

Otázky

Zkuste argumentovat, proti které škole by se rodiče mohli bránit právní cestou. Zdůvodněte, proč.

Má každá škola, spádová i nespádová, povinnost přijmout dítě s jakýmkoliv postižením?

Je podstatné, zda se jedná o soukromou nebo veřejnou školu?

Jaké jsou právem dovolené vzdělávací možnosti autisty? Kde je to podle Vás vhodnější?

Jaké právní cesty se nabízejí rodičům?

Spatřujete v uvedeném jednání některé školy diskriminaci?

Řešení

Stížnost ČŠI – jednání prvního ředitele a další ředitelky

Právní možnosti ČŠI: inspekce vs. státní kontrola

Soud: antidiskriminační žaloba

Princip přednostního vzdělávání v běžné škole, národní úprava a mezinárodní závazky

Povinnost spádové školy, český případ 2016 – PAS

Soukromé školy a zápisy...

Reálné šance postupu u soudu vůči první a druhé škole – aspekt dokazování v diskriminačních sporech a „obrácené“ důkazní břemeno

Související ustanovení

Čl. 24 Úmluvy o právech osob s postižením: přijatelné, dostupné, *inclusive* vzdělávání v místě bydliště

Úprava § 16 ŠZ, podmínky přijetí do speciální školy, třídy.. Od září možnost revize

§ 19 vyhlášky o vzdělávání žáků se SVP:

Vzdělávání žáků uvedených v [§ 16 odst. 9 zákona](#) se přednostně uskutečňuje ve škole, třídě, oddělení nebo studijní skupině, která není zřízena podle [§ 16 odst. 9 zákona](#).

Související ustanovení

§ 2 odst. 3 zákona č. 198/198 Sb. (antidiskriminační zákon):

Přímou diskriminací se rozumí takové jednání, včetně opomenutí, kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci, a to z důvodu rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru.

Související ustanovení

§ 3 odst. 2 zákona č. 198/198 Sb. (antidiskriminační zákon):

Nepřímou diskriminací z důvodu zdravotního postižení se rozumí také odmítnutí nebo opomenutí přijmout přiměřená opatření, aby měla osoba se zdravotním postižením přístup k určitému zaměstnání, k výkonu pracovní činnosti nebo funkčnímu nebo jinému postupu v zaměstnání, aby mohla využít pracovního poradenství, nebo se zúčastnit jiného odborného vzdělávání, nebo aby mohla využít služeb určených veřejnosti, ledaže by takové opatření představovalo nepřiměřené zatížení.

§ 10 antidiskriminačního zákona (text viz níž)

Zkuste odhadnout...

Případ 4:

Lucie se v maturitním ročníku svěřila kamarádce, že ji přitahují některé spolužačky, naopak o kluky vůbec nemá zájem, a trápí ji to. Druhý den tato kamarádka vše řekla zbytku třídy, ta se Lucii začala ostře vysmívat. Následující týden dokonce spolužáci založili fb profil „*nechutnou mužatku Lucii N. ve třídě nechcem!!*“ Lucie se snažila toto chování ignorovat, ale násilí narostlo na takovou úroveň, že ji před školou chlapecká část třídy začala tahat za vlasy a vláčet po zemi.

Lucie se bojí doma mluvit i své orientaci, proto se svěřila třídní učitelce. Ta ji pozvala k řediteli, kde Lucii sdělili, že zasáhnou, ale nemůžou ostatním přikázat, aby s ní kamarádili. Její kamarádku pokárali, že toto tajemství neměla vykládat dál. Tím se ale útoky na Lucii ještě vystupňovaly, protože vše se opět dověděla celá třída. Kvůli stresu Lucie neobstála u maturity a hlavou se jí honí myšlenky na sebevraždu. Její rodiče neznají důvod šikany, ale je jim jasné, že ve škole se něco děje.

Otázky

Vytkli byste Lucii její postup? Neměla vše říct rodičům?

Jak byste v pozici jejích rodičů postupovali?

Kdo by v daném případě mohl zasáhnout? Lze něco vytknout škole?

Lze právně postihnout kamarádku Lucie?

Jak byste postupovali coby pedagogové?

Pokud by Lucie/rodiče chtěli školu žalovat, mají žalovat ředitelku, učitelku nebo školu?

Byly by právní důsledky jiné v případě, že by spolužáci Lucii šikanovali kvůli její obezitě (ne kvůli tomu, že je lesba)?

Řešení

Spolupráce odpovědných subjektů ve škole, vhodný postup

Vhodnost postupu stížnosti k ČŠI

Právní rovina diskriminace, nepotírání šikany

Šikana kvůli obezitě vs. diskriminace kvůli menšinové sexuální orientaci

Odpovědnost školy za vytváření profilu na sociální síti, odpovědnost spolužáků

Žaloba u soudu – posuzování závažnosti důsledků, aktivní a pasivní legitimace, příslušnost soudu, advokát, Pro bono aliance, problematika promlčení

Řešení

Žádání morální satisfakce – platil by ředitel ze „své kapsy“? – pracovněprávní odpovědnost

Trestněprávní rovina – lze tu někoho postihnout, případně za jakých podmínek?

Trestné činy: nebezpečné pronásledování (stalking), nebezpečné vyhrožování, ublížení na zdraví, pomluva (?)

Související ustanovení

Kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že

a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmu jemu nebo jeho osobám blízkým,

b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,

c) vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,

d) omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo

e) zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu,

a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

Související ustanovení

§ 10 antidiskriminačního zákona:

Dojde-li k porušení práv a povinností vyplývajících z práva na rovné zacházení nebo k diskriminaci, má ten, kdo byl tímto jednáním dotčen, právo se u soudu zejména domáhat, aby bylo upuštěno od diskriminace, aby byly odstraněny následky diskriminačního zásahu a aby mu bylo dáno přiměřené zadostiučinění.

Pokud by se nejevilo postačujícím zjednání nápravy podle [odstavce 1](#), zejména proto, že byla v důsledku diskriminace ve značné míře snížena dobrá pověst nebo důstojnost osoby nebo její vážnost ve společnosti, má též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích

Zkuste odhadnout...

Případ 5

Sourozenci Deniska a Pepa se těšili na zápis do školy a na svůj první velký den ve škole. Když je ale zkoušely paní učitelky, maminka si všimla, že si zapisují, že její děti neumí barvy, nepoznají žádné ovoce a neznají žádnou písničku ani básničku. Nebyla to však pravda, proto se maminka domnívá, že jednání učitelek souviselo s vietnamským původem obou dětí. Trvala na tom, že je má přezkoušet jiná učitelka. Tak se také stalo, ale děti do školy stejně nakonec nebyly přijaty. Později se maminka dověděla, že učitelky jen plnily nařízení ředitele školy, který jim přikázal děti cizinců, migrantů nebo děti jiné národnosti kvůli dobré pověsti školy nepřijímat. Maminka dala stížnost k ČŠI, ombudsmanovi a poté dokonce žalobu k soudu.

Otázky

Mohlo dojít k diskriminaci? Argumentujte, za jakých okolností ano, za jakých ne.

Vztahuje se zákaz diskriminace výhradně na žáky ve škole, nebo se uplatní i ve fázi rozhodování o přijetí do školy?

Může školu pro diskriminaci žalovat zákonný zástupce – migrant či cizinec?

Je relevantní, zda došlo k vydání rozhodnutí o nepřijetí dětí ředitelem školy, nebo mohlo dojít k protiprávnímu jednání i bez jeho vydání?

Co by maminka Pepíka a Denisky musela prokazovat u soudu a jaké důkazy by mohla předložit?
Na který soud by se musela obrátit? Musela by mít u soudu advokáta?

Otázky

Je efektivní v daném případě řešit celou záležitost přes ČŠI nebo ombudsmana?

Kdo by nesl právní odpovědnost: učitelka nebo ředitel?

Které nároky lze v daném případě při namítání diskriminace požadovat a který z nich je podle Vás vhodný nárokovat?

Řešení

K nerovnému zacházení patrně došlo, může být postižitelné již při zápisu či při vyjádření zájmu o přijetí dítěte

Diskriminační postup lze žalovat výhradně z tzv. diskriminačních důvodů (mj. národnost), mezi ně nově patří i státní příslušnost, ne samotná skutečnost, zda je někdo azylant, migrant

K diskriminaci může dojít i bez vydání rozhodnutí, je to ale logicky pak hůře prokazatelné (ostravský případ: zde například byly stěžejní výroky ředitele nesené v obecné rovině)

Žalobkyně musí prokazovat nerovné zacházení, žalovaná strana prokazuje motiv

Rozhoduje okresní soud, je třeba dodržet promlčecí dobu, zastoupení není povinné

Řešení

Kompetence ČŠI: prověření stížnosti, protokol/inspekční zpráva, vyslyšení obou stran

Kompetence VOP: primární úloha – kontrola ČŠI, speciální povinnosti v oblasti diskriminace, šetření diskriminace, spolupráce s Pro bono aliancí

Srovnání možností a vynutitelnosti rozhodnutí soudu vs. VOP vs. ČŠI

Pasivně legitimovanou by byla škola (x urážka: žalovanou by byla konkr. osoba), právní důsledky protiprávního pokynu nadřízeného...?

Nároky v diskriminačních sporech: § 10 antidiskriminačního zákona (snímek 29)

Související ustanovení

§ 2 odst. 3 antidiskriminačního zákona (tzv. diskriminační důvody):

Přímou diskriminací se rozumí takové jednání, včetně opomenutí, kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci, a to z důvodu rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru, a dále v právních vztazích, ve kterých se uplatní přímo použitelný předpis Evropské unie z oblasti volného pohybu pracovníků³⁾, i z důvodu státní příslušnosti.

Související ustanovení

§ 133a občanského soudního řádu (sdílené důkazní břemeno):

Pokud žalobce uvede před soudem skutečnosti, ze kterých lze dovodit, že ze strany žalovaného došlo k přímé nebo nepřímé diskriminaci

a) na základě pohlaví, rasového nebo etnického původu, náboženství, víry, světového názoru, zdravotního postižení, věku anebo sexuální orientace v oblasti pracovní nebo jiné závislé činnosti včetně přístupu k nim, povolání, podnikání nebo jiné samostatné výdělečné činnosti včetně přístupu k nim, členství v organizacích zaměstnanců nebo zaměstnavatelů a členství a činnosti v profesních komorách^{56b)},

b) na základě rasového nebo etnického původu při poskytování zdravotní a sociální péče, v přístupu ke vzdělání a odborné přípravě, přístupu k veřejným zakázkám, přístupu k bydlení, členství ve spolcích a jiných zájmových sdruženích a při prodeji zboží v obchodě nebo poskytování služeb^{56c)}, nebo

c) na základě pohlaví při přístupu ke zboží a službám^{56d)}, je žalovaný povinen dokázat, že nedošlo k porušení zásady rovného zacházení.